

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 7

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні
в контексті європейської інтеграції”,
м. Київ, МАУП, 17 листопада 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2012

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 11 від 21.12.11)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутьенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Державне управління та місцеве самоврядування в Україні в контексті
європейської інтеграції”, м. Київ, 17 листоп. 2011 р. / редкол.: А. М. Подо-
ляка (голова) [та ін.]. — 2012. — 382 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної
конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становлен-
ню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у
різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів
і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і су-
спільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Чупрій Л. В. Оптимізація державного управління у сфері освіти в контексті забезпечення гуманітарної безпеки України	127	Дученко А. М. Організаційно-економічні основи розвитку регіонального туризму в Україні.....	191
Юсеф Н. Н. Межкультурные связи стран Ближнего Востока (образовательный аспект)	136	Дученко М. С. Удосконалення системи управління бізнес-процесами підприємства: стратегія розвитку	196
Барановська В. М. Інституційний механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	139	Ейсмонт В. С. Формування системи основних показників функціонування і розвитку макроекономічної системи	199
Костюк Т. О. Регіоналізація і демократизація як передумови побудови демократичної держави і громадянського суспільства	145	Єдгарова І. В. Моніторинг діяльності державних службовців з надання публічних послуг як сучасна технологія управлінського контролю	207
Левченко М. О. Безпека підприємницької діяльності в Україні: теорія, політика і стратегія забезпечення	147	Зирянова О. Л. Структура і психологічна динаміка схильності особистості до самовдосконалення.....	210
Павленко В. В. Характеристика податкової системи Австралії як досвід ефективної системи державного управління.	153	Іваненко В. О. Взаємодія Служби безпеки України, органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів на шляху запобігання та протидії організований злочинності та тероризму у контексті європейської інтеграції України	219
Слободян С. І. Сучасні PR у системі механізмів державного управління	157	Клим'юк О. С. Державна інформаційна політика сучасної України як предмет правового регулювання.....	223
Бортник В. А. Актуальні проблеми місцевого самоврядування в Україні	163	Корощенко А. В. Деякі аспекти роботи Служби безпеки України щодо забезпечення економічної безпеки на прикладі Луганської області.....	231
Бульда С. О. Маркетингові підходи в забезпеченні ефективного використання ресурсного потенціалу регіону.....	167	Кравченко Т. А. Поняття взаємодії суб'єктів політики як теоретична основа дослідження політичних процесів	237
Буратевич О. І. Вплив процесів європейської інтеграції на розвиток української держави: правовий та управлінський аспекти....	174	Кузьменко В. А. Формування механізмів ефективності управління процесами охорони праці в умовах трансформації економіки України	244
Гриценко В. І. Система корпоративного управління в холдингах.....	182		
Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Хавієр Стратегія національної безпеки України в умовах євроінтеграції.....	187		

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Становлення і розвиток української державності, вип. 7, с. 199–206

Під системою економічних показників розуміється сукупність взаємопов'язаних економічних показників, що дають кількісну та якісну характеристику функціонування і розвитку народного господарства [2, 366], де "...економічні показники — систематизована за певними ознаками економічна інформація, згрупована відповідно до конкретних принципів. ...Основні вимоги до них зводяться до правильного відображення техніко- і соціально-економічних процесів розвитку народного господарства і специфічних інтелєктів окремих його галузей; виявлення найбільш ефективних напрямів розвитку на базі широкого впровадження досягнень науково-технічного прогресу, поліпшення організації та управління виробництвом; належне взаємоузгодження окремих груп показників і забезпечення комплексної системи їх розробки. За змістом П. е. (показники економічні) групують на натуральні — для характеристики матеріально-речової структури виробництва — і вартісні — для визначення загальних темпів і пропорцій розвитку народного господарства. Вартісні показники обчислюють для визначення характеристики реально

існуючих економічних відношень у діючих цінах, а для визначення динаміки — у порівняльних цінах. П. е. поділяють на кількісні (характеризують виробництво продукції, фізичні обсяги робіт) і якісні (відображають структуру та економічну ефективність виробництва, продуктивність праці й обладнання). Важливим є взаємозв'язок" [1, 787].

Із зазначеного випливає, що система основних макроекономічних показників має насамперед включати кількісні та якісні показники функціонування й розвитку. Справді, розвиток макроекономічної системи, з одного боку, — це безперервний динамічний процес зміни її стану, а другого — процес дискретних переходів від одного статичного стану до іншого. Для оцінки статичного стану використовуються показники функціонування макроекономічної системи — статичні, а для оцінки динаміки її розвитку — абсолютні та відносні відхилення значень показників функціонування макроекономічної системи — динамічні показники.

Метою функціонування й розвитку макроекономічної системи є задоволення зростаючих потреб суспільства за умов необхідності постійного

розширення відтворення суспільного продукту. Розширене суспільне відтворення здійснюється у процесі взаємодії усіх його сфер. Тобто функціонування і розвиток макроекономічної системи відбувається при взаємодії факторів виробництва, споживання і факторів розподілу й обміну, які їх опосередковують. Результат їх взаємодії характеризується певними результуючими показниками. Характер взаємодії — відповідними факторними показниками. Факторам сфер суспільного відтворення, як економічним явищам і процесам, також властиві безперервність і дискретність розвитку. Тому при оцінці результату та характеру взаємодії факторів розрізняють статичні та динамічні результуючі та факторні показники.

На думку С. Мочерного, "...систему економічних показників використовують в аналізі складних економічних процесів для підготовки та обґрунтування управлінських рішень, зокрема: виокремлення організаційно-економічної системи та визначення її меж, виявлення мети розвитку й функціонування системи; формування внутрішньої структури організаційно-економічної системи; формування альтернативних варіантів розвитку системи; вибір та обґрунтування переваг" [2, 367]. Для цього, як вважає вчений, макроекономічні показники "...залежно від їх ролі у процесі суспільного виробництва об'єднують у такі групи:

1) населення, трудові ресурси та їх використання, кількість робітників і службовців, селян, пенсіонерів, інших категорій населення, продуктивність праці та ін.;

2) основні фонди: наявність і введення в дію основних фондів і виробничих потужностей, рівень їх використання (фондовіддача);

3) оборотні фонди: баланси розподілу сировини, матеріалів, палива, норми витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, нормативи запасів оборотних фондів;

4) науково-технічний прогрес, розвиток мережі науково-технічних закладів і обсяги науково-дослідних робіт, упровадження досягнень науки і техніки у виробництво, їх ефективність;

5) виробництво промислової та сільськогосподарської продукції;

6) обсяги перевезень і вантажообіг за видами транспорту;

7) обсяги капіталовкладень, вартість будівельно-монтажних, геологорозвідувальних і проектних робіт;

8) фінансові показники: собівартість продукції, прибутки й рентабельність, доходи і витрати підприємств і організацій, фонди економічного стимулювання, доходи і витрати населення, фінансові нормативи;

9) показники рівня життя людей і соціально-культурного розвитку, реальні доходи на душу населення, заробітна плата робітників, службовців, оплата праці селян, виплати й пільги з суспільних фондів споживання, рівень споживання товарів, роздрібний товарообіг, забезпечення житлом і комунальними послугами, побутове обслуговування, розвиток освіти, охорони здоров'я;

10) охорона навколишнього природного середовища;

11) народногосподарські пропорції та ефективність суспільного виробництва, баланси валового вну-

трішнього продукту і національного доходу;

12) зовнішньоекономічні зв'язки — загальний обсяг експорту та імпорту за товарними групами, показники науково-технічної співпраці” [2, 787].

Безсумнівно, таке групування правильне. Питання тільки в тому, для якого рівня контролю і який необхідний ступінь деталізації? Як було відзначено, функціонування та розвиток макроекономічної системи відбувається в результаті взаємодії факторів виробництва, споживання, розподілу й обміну. Тому необхідна система показників, що характеризують результат взаємодії цих факторів сфер суспільного відтворення та самі фактори. При побудові аналітичної системи показників також необхідно використати такий самий принцип ієрархічності, як і при систематизації факторів. Тобто слід виокремлювати основні показники функціонування й розвитку макроекономічної системи і за необхідності здійснювати їх подальшу деталізацію на часткові показники.

Узагальнюючим, а отже, основним показником взаємодії факторів виробництва, споживання, розподілу й обміну виступає вироблений суспільний продукт. Основними факторами виробництва суспільного продукту виступають праця, основний капітал і науково-технічний прогрес. Основними факторами споживання — доходи населення і держави. Розподіл суспільного продукту найбільшою мірою залежить від інституціональної системи власності, що характеризується структурою власності основного капіталу. У процесі

суспільного відтворення виникають певні диспропорції між виробництвом і споживанням суспільного продукту через нерівномірність його розподілу. Виникаючі диспропорції частково можна регулювати ціною суспільного продукту. Тому ціна виступає основним фактором сфери обміну.

Ціна також використовується у системі макроекономічних показників для переведення натуральних показників у вартісні, що особливо важливо для їх порівнянності. Таким чином, основу формування системи основних макроекономічних показників мають становити показники, які характеризують суспільний продукт та основні фактори його виробництва, споживання, розподілу й обміну (див. рис. 1).

Незважаючи на загальні принципи побудови і стандартизацію системи показників (наприклад, системи національних рахунків), у національній статистиці різних країн вони можуть трохи відрізнятися. Тому стосовно національної економіки система основних макроекономічних показників має бути максимально адаптована до офіційної статистики.

В офіційній статистиці результатом вартісним показником, який характеризує обсяг суспільного продукту, є ВВП. Диспропорції між його виробництвом і споживанням призводять до зростання цін, що узагальнено характеризуються рівнем інфляції, в офіційній статистиці України — індекс-дефлятором ВВП. У сфері виробництва основний капітал оцінюється вартістю основних засобів, праця — чисельністю зайнятих в економіці. Вартість праці

Рис 1. Схема формування системи основних показників функціонування і розвитку макроекономічної системи

(заробітна плата) входить у доходи населення. Упровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво в остаточному підсумку приводить до випуску високотехнологічної продукції, що характеризується її питомою вагою у структурі ВВП. Однак при розрахунку цього показника виникають певні труднощі з урахуванням високотехнологічної продукції, і насамперед через проблему відносності в її класифікації. Для однієї країни це високотехнологічна, а для іншої — середньо- або навіть низькотехнологічна продукція. Тому практичний інтерес являє виробнича функція, що дає можливість розрахунковим шляхом визначити питому вагу науково-технічного прогресу в структурі виробництва ВВП.

Для оцінки основних факторів споживання в офіційній статистиці України використовуються показ-

ники “дохід держбюджету” і “дохід населення”. Однак, доцільніше використати величину і питому вагу основних елементів кінцевого використання у структурі ВВП, які піддаються більш реальному обліку. У системі національних рахунків України до них належать: кінцеві споживчі витрати домашніх господарств і сектору загального державного управління (кінцеві споживчі витрати держави); валове нагромадження основного капіталу; чистий експорт.

Показник “чистий експорт” відображає характер зовнішньоекономічних зв’язків країни, а “валове нагромадження основного капіталу” безпосередньо пов’язане з вартісним показником “основні засоби”. Крім того, від заробітної плати здебільшого залежать кінцеві споживчі витрати домашніх господарств. Таким чином, підсистема основних показ-

ників сфери споживання пов'язана з підсистемою основних показників сфери виробництва.

Основними факторами розподілу є інституціональна система власності й інституціональна система державного управління. Інституціональна система власності характеризується структурою власності основних засобів. Основний показник — питома вага відповідної юридичної форми власності. Індивідуальна приватна та часткова колективна власність основних засобів становлять основу приватної власності, сумісна колективна, державна і комунальна — суспільної. Відповідно до даних юридичних форм власності необхідно структурувати факторні показники сфери виробництва і ВВП. Це дає змогу пов'язати основні показни-

ки сфер виробництва і розподілу. Інституціональна система державного управління характеризується структурою витрат держбюджету, де з позиції значущості споживання найважливішими є кінцеві споживчі витрати сектору загального державного управління і соціальні трансфери. Перший показник безпосередньо входить до підсистеми основних показників споживання. А другий разом із заробітною платою безпосередньо пов'язаний із кінцевими споживчими витратами домашніх господарств. Таким чином, здійснюється взаємозв'язок основних показників сфер розподілу та споживання. Розглянуті вище абсолютні показники становлять систему основних статичних показників функціонування економіки України (рис. 2).

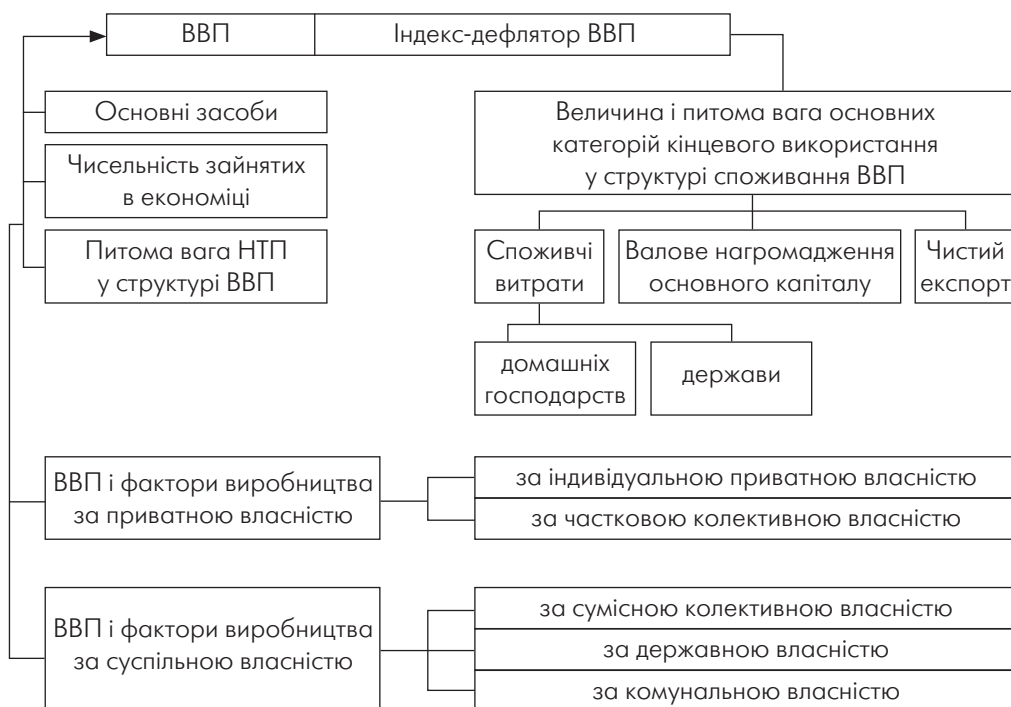

Рис 2. Основні статичні показники функціонування економіки

У процесі демократизації інституціональної системи власності очікується поступовий перехід від переважно екстенсивного економічного зростання до економічного розвитку країни. Динаміка такого процесу характеризується зміною абсолютних показників функціонування макроекономічної системи, тобто відносними показниками. В офіційній статистиці України — це індекси розглянутих основних абсолютних показників функціонування економіки України. Сукупно дають можливість оцінювати функціонування економіки й економічний розвиток України (рис. 3).

Узагальнюючим вартісним показником є показник економічної ефективності [2, 367]. Отже, система

основних макроекономічних показників має включати і відповідні показники ефективності [3, 4]. Макроекономічна система може функціонувати з різним ступенем ефективності. У сфері виробництва формується економічна, а у сфері споживання — соціальна ефективність макроекономічної системи. Їх збалансованість залежить від ефективності розподілу суспільного продукту.

Економічна ефективність функціонування економіки характеризується ефективністю використання факторів виробництва або продуктивністю основних засобів і праці, як відношення ВВП до вартості основних засобів і до чисельності зайнятих в економіці відповідно. Соціальна ефективність — це ступінь

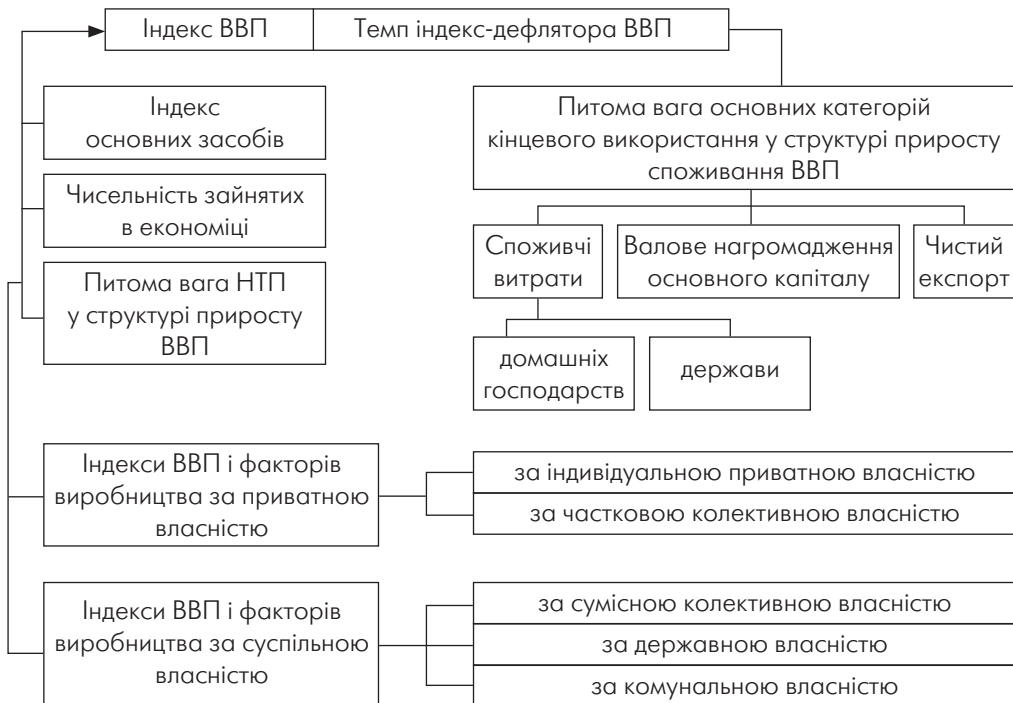

Рис 3. Основні динамічні показники функціонування економічного розвитку

задоволення кількісних і якісних потреб суспільства і кожного його члена. Однак ступінь задоволення кожного члена суспільства може бути різним. Разом з тим ця величина відносна, оскільки потреби людини не мають чітко вираженої межі. У будь-якій національній економіці вона встановлюється у вигляді прожиткового мінімуму, відносно якого і розглядаються доходи кожного члена суспільства. Оскільки реальні доходи населення важко піддаються обліку, то для оцінки ступеня задоволення потреб слід використати відношення прожиткового мінімуму (P_m) до середньодушових сукупних витрат домогосподарств на місяць (B_d). Це відношення є показником соціальної ефективності (E_c):

$$E_c = \frac{P_m}{B_d} \quad (1)$$

Слід зазначити, що в офіційній статистиці України немає точних даних про справжню картину розподілу доходів, а наводяться показники диференціації витрат різних верств населення. На цій підставі робиться висновок про соціальне розшарування населення. Такий підхід цілком неправильний, тому що не враховуються їх заощадження. Достовірний статистичний облік стає неможливим і через надмірні обсяги тіньової економіки, масове приховування доходів, практично неконтрольоване вивезення капіталу, відсутність контролю за сальдо “витрати-доходи” населення. Проте, використовуючи показники офіційної статистики України, оцінити ефективність сфери розподілу можна, застосовуючи показник питомої ваги населення із середньодушо-

вими сукупними витратами на місяць нижче прожиткового мінімуму.

Розвиток макроекономічної системи також може відбуватися з різним ступенем ефективності. При цьому зміна ефективності виробництва, споживання і розподілу ВВП взаємозалежні. Оскільки розвиток — це процес динамічний, то для оцінки ефективності економічного розвитку необхідно використати індекси відповідних показників ефективності функціонування макроекономічної системи. Сукупно вони дають змогу оцінити ефективність функціонування та економічного розвитку країни (рис. 4).

Наведені на рис. 2–4 показники представляють систему основних макроекономічних показників функціонування та економічного розвитку України. Пропонована система основних макроекономічних показників функціонування та економічного розвитку дає можливість оцінювати і процес розвитку економіки в результаті подальшої соціалізації інституціональної системи власності. Крім того, вона легко адаптується до специфіки статистичного обліку будь-якої національної економіки, а завдяки показникам ефективності можна порівнювати макроекономічні системи різних країн.

Таким чином, для моніторингу процесів демократизації та економічного розвитку України необхідна певна система макроекономічних показників. Вона має включати абсолютні показники функціонування економіки та відповідні індекси економічного розвитку, а також взаємопов'язані з ними показники ефективності функціонування економіки

Рис 4. Основні показники ефективності функціонування економіки економічного розвитку

та економічного розвитку, що формуються за основними факторами виробництва, споживання, розподілу й обміну відповідно до офіційної статистики країни.

Література

1. *Економічна енциклопедія: У 3 т. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Академія, 2000. — Т. 2. — 848 с.*
2. *Економічна енциклопедія: У 3 т. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.)*

та ін. — К.: Академія, 2000. — Т. 3. — 952 с.

3. *Управление эффективностью деятельности промышленного предприятия: Монография / Г. Е. Куденко, Н. В. Канарская, В. Н. Беленцов, С. И. Севостьянова. — Севастополь: Вебер, 2003. — 239 с.*
4. *Фелтс Б. Умные бизнес-показатели: Система измерений эффективности как важный элемент менеджмента: Пер. с англ. — Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2004. — 288 с.*